

Ювченко А. І.

аспірантка кафедри політології філософського факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), alina.iuvchenko@gmail.com

Квотування як політичний механізм ґендерного вирівнювання в державах Східної та Південної Азії

Аналізується проблема залучення жінок в країнах Східної та Південної Азії до політичної діяльності шляхом розгляду ключових державних механізмів надання їм політичних повноважень. Йдеться про наділення жінок владою та правами, що є однією із провідних міжнародних стратегій ґендерного вирівнювання у сфері політики. Акцентовано увагу на впровадженні та реалізації в ряді країн Східної та Південної Азії ґендерного квотування, яке визнається найбільш дієвим засобом залучення жінок у політику й, водночас, збільшення їхнього впливу на прийняття політичних рішень на національному та локальному рівнях. Проаналізовано статистичні дані щодо рівня представництва жінок у парламентах азійських країн, які впровадили систему ґендерного квотування та узагальнено переваги й недоліки ґендерного квотування як механізму залучення жінок до політики в державах Східної та Південної Азії.

Ключові слова: ґендерна рівність, ґендерні квоти, політична діяльність, Східна та Південна Азія.

Просування ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок є однією із ключових Цілей розвитку тисячоліття проголошених ООН у 2000 р. Ґендерне вирівнювання спрямоване не лише на утвердження прав жінок в контексті прав людини, але розглядається ООН як важлива частина досягнення стабільного соціального розвитку і передбачає впровадження проблематики рівності статей на всі рівні суспільства через організацію системи її врахування при прийнятті політичних рішень та наділенні жінок владою і правами [5, с. 23].

Цілі розвитку тисячоліття ратифіковані 193 країнами членами ООН та 23 міжнародними організаціями і є пріоритетними напрямками розвитку держав до 2015 р. Зважаючи на це, протягом останніх років у країнах, що розвиваються, відбувається активна імплементація міжнародних стратегій спрямованих на досягнення ґендерної рівності. Оскільки найбільш інтенсивно ґендерні трансформації відбуваються в державах Східної та Південної Азії, актуальним є вивчення їхнього досвіду впровадження ґендерних політик й оцінка переваг та недоліків реалізації міжнародних ґендерних стратегій на прикладі країн азійського регіону.

Проблема трансформації ґендерних відносин в країнах Східної та Південної Азії є широко обговорюваною у закордонних ґендерних студіях, де особливо актуальні дослідження напрямків економічної діяльності жінок в умовах формування нового глобального економічного режиму. Водночас, підвищений науковий інтерес викликає питання залучення жінок держав азійського регіону до політичної діяльності та прийняття політичних рішень на локальному та національному рівнях, яке висвітлено у роботах Джуд Хоуелл (Jude Howell), Саніти Кішор та Камали Гупти (Sanita Kishor, Kamala Gupta), Ширін М. Раї (Shirin M. Rai), Рохіні Панде (Rohini Pande), Юрі Вічіт-Вадакан (Juri Vichit-Vadakan).

Зважаючи на позитивну динаміку ґендерного вирівнювання в державах Східної та Південної Азії, метою статті є аналіз переваг й недоліків запровадження ґендерного квотування як ключового державного механізму надання жінкам політичних повноважень.

Розпочинаючи розмірковування над зазначеною проблемою зауважимо, що наділення жінок політичною владою та правами вважається ключовою складовою

ґендерного вирівнювання, оскільки спрямоване не лише на кількісне збільшення жінок залучених до прийняття політичних рішень, але, насамперед, на врахування специфічного досвіду жінок при формуванні політичних рішень, які покликані відображати інтереси як чоловіків, так і жінок. Оскільки, йдеться про довгостроковий вплив на розробку напрямків політики уряду і держави в цілому, проблема участі жінок у політиці актуалізується на глобальному та національному рівнях.

Надання жінкам у країнах Східної та Південної Азії політичних повноважень є достатньо неоднозначним процесом, складність якого зумовлена як специфікою локальних ґендерних порядків, заснованих на домінуванні чоловіків та визнанні другорядної ролі жінок у суспільно-політичному житті, так і особливостями трансформаційного періоду. Адже, провідну роль у ґендерних трансформаціях в державах азійського регіону відіграють насамперед політичні еліти/лідери та міжнародні організації, які націлені на реалізацію міжнародних домовленостей та ініціюють зміни «згори», й локальні жіночі організації, що намагаються репрезентувати громадську думку «знизу». Зважаючи на це, процес наділення жінок владою та правами в цих державах є вкрай інтенсивним і багатовекторним.

Однією із пріоритетних стратегій розширення можливостей політичної участі жінок вважається залучення їх до активної діяльності політичних партій та громадських організацій з перспективою подальшого рекрутування в політику. Вчені роблять особливий наголос на необхідності заохочення жінок до участі у політиці на локальному рівні, шляхом висування їх з числа громадських лідерів. Адже вважається, що політична діяльність жінок на локальному рівні в довгостроковій перспективі сприятиме не лише активізації політичної діяльності жінок, але призведе до руйнування ґендерних стереотипів й зміни політичної поведінки жінок та чоловіків. Тому важливу роль у ґендерному вирівнюванні в сфері політики відіграє професійна освіта та тренування жінок, що спрямовані на поглиблення спеціальних знань та удосконалення професійних навичок жінок, а також просвітницька діяльність.

Варто зауважити, що успішна реалізація перелічених стратегій вимагає розробки спеціальних заходів для їхнього впровадження. Йдеться, насамперед, про законодавче забезпечення рівних прав та можливостей, а також застосування заходів «позитивної дискримінації» жінок. Так, у більшості країн Східної та Південної Азії законодавчо закріплені вимоги недискримінації жінок та сприяння просування їх у політиці з метою подолання бар'єру «скляної стелі» [1]. Водночас найбільш дієвим механізмом надання жінкам політичних повноважень є ґендерне квотування, яке передбачає узаконений рівень представництва статей в представницьких органах влади.

В політичній практиці існує три основні типи ґендерного квотування: резервування для жінок місць у парламенті, запровадження квот для жінок-кандидаток у парламент та реалізація квот на рівні політичних партій [2]. Сьогодні різні типи ґендерних квот застосовуються більш як у 100 країнах світу, зокрема й у ряді держав Східної та Південної Азії [3]. Так, в Китайській Народній Республіці, рішенням 10 скликання Всекитайських зборів народних представників у 2007 р. було

прийняте рішення про резервування 22% місць у національному представницькому органі для жінок [3]. Відтак, станом на 1 червня 2014 р. жінки складають 23,4% усіх парламентарів, що свідчить про досягнення встановленого квотами рівня їхнього представництва [7].

В Індії також застосовується розгалужена система гендерного квотування. У 2008 р. Сансад вніс у Конституцію статтю (110 поправка) про резервування щонайменше 33% місць для жінок у місцевих представницьких органах. Конституція гарантує 33% місць для жінок у радах окремих штатів і 33% у сільських та муніципальних радах. Варто уточнити, що деякі штати – Андхара-Прадеш, Керала, Махараштра, Тріпура – резервують 50% місць для жінок у муніципальних та сільських радах, а інші – Ассам, Біхар, Західний Бенгал – 50% у сільських радах і 33% у міських [3].

Внаслідок впровадження гендерних квот в Індії відбулося стрімке зростання рівня кількості жінок обраних на регіональному та місцевому рівні, однак, їхнє представництво в Сансаді лишається достатньо низьким, хоч і зростає. Так, на національних парламентських виборах 1998 р. було обрано 8,3% жінок, тоді як у 2009 р. (після запровадження квот) – лише 9,9%. Під час останніх парламентських виборів, що відбулись у 2014 р. цей показник склав 11,5% [7].

Зазначимо, що у березні 2010 р. верхньою палатою Сансаду, після трирічного обговорення, було прийнято закон про резервування для жінок 1/3 місць у Парламенті, який, однак, не ратифікований нижньою палатою й досі не діє.

В Індонезії у 2008 р. були закріплені гендерні квоти у відкритих парламентських списках. Так, законодавчо гарантується включення у виборчі списки щонайменше 30% жінок-кандидаток [3]. В останньому скликанні індонезійського Парламенту, обраного у 2014 р., жінки складають 16,8%, що хоч і є достатньо високим для країн азійського регіону показником, однак ілюструє негативну динаміку змін в порівнянні з історичним максимумом представництва жінок, що склав 18% у 2009 р. [7].

Найбільш позитивним вважається досвід гендерного квотування Корейської Народної Республіки, яка також має один із найвищих в Азії рівнів участі жінок у політиці. Законодавчо закріплено резервування 50% місць у списках для жінок за умов обрання за пропорційною системою та 30% – у списках для обрання у мажоритарних округах [3]. Слушно зауважити, що представництво жінок у діючому парламенті КНР становить 15,7%, що майже на 10% більше в порівнянні з 5,9% у 2000 р. [7].

Значну роль у процесі подолання гендерної дискримінації в Кореї також відіграють жіночі організації, які певною мірою відбивають запити суспільства на ті чи інші зміни і відстоюють необхідність розвитку паритетної демократії. До того ж, Корея демонструє поступовий характер впровадження змін, завдяки попередньому застосуванню партійних квот.

Аналізуючи рівень представництва жінок в парламентах азійських країн, слід звернути увагу і на той факт, що різні типи гендерних квот почали застосовуватись в Індії, Індонезії, Кореї, Філіппінах, Китаї й

Тайвані у 2007-2008 р. Однак, рівень представництва жінок після впровадження квотування не зріс суттєвим чином. Така ситуація пов'язана, насамперед, з тим, що гендерні квоти реалізуються здебільшого в місцевих представницьких органах або ж на партійному рівні. Водночас варто також зауважити, що середній показник кількості жінок-парламентарок в Азії станом на 1 червня 2014 р. складає 19% (у 2000 р. – 15%) і є дещо нижчим за поточний середній світовий – 21,9% (у 2000 р. – 13,8%) [7].

Відтак, слушно розглянути питання дієвості такої системи заходів досягнення гендерної рівності в країнах Східної та Південної Азії. Звісно, ефективність гендерноорієнтованих політик держави вимірюється не кількістю жінок-парламентарівок, але якістю тих змін, які стають можливими завдяки участі жінок у процесі прийняття політичних рішень як на місцевому, так і на державному рівні. А у випадку держав Східної та Південної Азії саме гендерним квотуванням уможливлено продукування цих змін та переорієнтація основних векторів політики держави.

Водночас, можна стверджувати, що зростання рівня представництва жінок спрямоване на зміну сприйняття жінок-політиків в азійських суспільствах. Так, нещодавнє дослідження професорки Рохіні Панде (Harvard Kennedy School) свідчить, що активізація жіночого політичного лідерства на місцевому рівні в Індії не лише сприяє зростанню політичної активності окремих жінок, але й бажанню жінок та дівчат отримувати освіту [4]. Відповідно, жінки-лідерки стають рольовими моделями для жінок в умовах трансформації гендерних відносин на сучасному етапі.

Квоти дійсно застосовуються як перехідний механізм з метою підготовки громадської думки до усвідомлення необхідності участі жінок у представницьких органах влади і мають низку пріоритетів, адже є компенсаторним заходом, спрямованим на подолання бар'єру «скляної стелі». Завдяки квотуванню жінки отримують реальну можливість участі у представницьких органах на найвищому рівні. Водночас уможливується подолання гендерних стереотипів, поширених у суспільстві. Так, викладачка Національного інституту розвитку (Бангкок) Юрі Вічіт-Вадакан аналізує специфіку гендерних стереотипів в азійських суспільствах, звертає увагу на їхній негативний вплив не лише на ставлення до жінок-політиків, але й до політичної участі жінок в цілому. А відтак, подолання стереотипів про політику як «брудну справу» та сферу діяльності чоловіків, є важливою частиною розширення суспільно-політичної активності жінок [6, с. 16-17].

Водночас, суттєве занепокоєння вчених та активістів викликає той факт, квотування в азійських державах було запроваджене без попередньої адаптації. Тож політичні партії та жіночі організації виявилися невідповідними до залучення значної кількості жінок й їхньої професійної освіти. Тобто, внаслідок впровадження гендерних квот виникла ситуація гострої нестачі жінок-кандидаток, яка й досі особливо помітна в Індії.

До того ж, чоловіки-політики швидко знайшли спосіб «боротися» з виборчими квотами для жінок: на індивідуальному рівні вони висуюють своїх дружин (або інших родичок) в якості кандидатів на вибори, внаслідок чого виникає ситуація за якої участь жінок у

законодавчій діяльності, не зважаючи на їх зростаючу чисельність, лишається формальною.

Отже, наділення жінок в країнах Східної та Південної Азії політичними повноваження є важливою передумовою якісних змін в прийнятті і реалізації політичних рішень. Адже йдеться не лише про підвищення демократичності та ефективності управління, але й появу передумов для зміни статусу жінок в політиці та суспільстві загалом. Проте укорінення окремих міжнародних стратегій досягнення гендерної рівності, серед яких, насамперед, гендерне квотування, вимагає впровадження ряду адаптивних практик та проведення попередніх публічних дискусій. Адже статистичні дані підтверджують той факт, що рівень участі жінок у суспільно-політичному житті азійських країн зростає, та це навряд чи є свідченням трансформації патріархальної ієрархії як у приватній, так і в публічній сферах.

Список використаних джерел

1. Мельник Т. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності / Тамара Мельник. – К.: Стило, 2010. – 440 с.
2. About Quotas // Global Database of Quotas for Women International IDEA, Stockholm University and Inter-Parliamentary Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quotaproject.org/aboutQuotas.cfm>
3. Gender Quotas around the World // Global Database of Quotas for Women International IDEA, Stockholm University and Inter-Parliamentary Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quotaproject.org>.
4. Pande R. Female Leadership Raises Aspirations and Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India [Електронний ресурс] / Rohini Pande // Scienceexpress. – 2012. – January 12. – Режим доступу : www.sciencemag.org
5. The Millenium Development Goals Report 2014. – New York, United Nations, 2014. – 59 p.
6. Vadakan J.V. Under-representation of women in Tai Politics / Juree Vichit Vadakan // Asia Insights. – 2004. – No.11. – P.16-18.
7. Women in National Parliaments. The data compiled by the Inter-Parliamentary Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

References

1. Mel'nyk T. Tvorennya suspil'stva gendernoyi ravnosti: mizhnarodny'j dosvid. Zakony' zarubizhny'x krayin z gendernoyi ravnosti / Tamara Mel'ny'k. – K.: Sty'los, 2010. – 440 s.
2. About Quotas // Global Database of Quotas for Women International IDEA, Stockholm University and Inter-Parliamentary Union [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.quotaproject.org/aboutQuotas.cfm>
3. Gender Quotas around the World // Global Database of Quotas for Women International IDEA, Stockholm University and Inter-Parliamentary Union [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.quotaproject.org>
4. Pande R. Female Leadership Raises Aspirations and Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India [Elektronnyj resurs] / Rohini Pande // Scienceexpress. – 2012. – January 12. – Rezhym dostupu: www.sciencemag.org
5. The Millenium Development Goals Report 2014. – New York, United Nations, 2014. – 59 p.
6. Vadakan J.V. Under-representation of women in Tai Politics / Juree Vichit Vadakan // Asia Insights. – 2004. – No.11. – P.16-18.
7. Women in National Parliaments. The data compiled by the Inter-Parliamentary Union [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

Iuvchenko A.I., PhD student of the Department of Political Science of the Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kiev), alina.iuvchenko@gmail.com

Quotas as a political mechanism to promote gender quality in East and South Asia states

The issue of the state mechanisms to ensure women's political participation and representation in South and East Asia countries is analyzed in the article. It touches upon the problem of women's political empowerment that is recognized as one of the

key international strategies for promoting gender equality in politics. The article focuses on the implementation of gender quotas in South and East Asia that is seen as the most effective way to ensure women's political participation and representation in the decision-making process on the national and local levels. The statistical data on women's representation in the national parliaments of East and South Asia states is analyzed in the article. The author summarizes the role of the gender quota system in women's political empowerment in Asian states and examines the benefits and pitfalls of its implementation.

Keywords: gender equality, gender quotas, political participation, East and South Asia.

Ювченко А. И., аспирантка кафедры политологии философского факультета, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), alina.iuvchenko@gmail.com

Квотирование как политический механизм гендерного уравнения в государствах Восточной и Южной Азии

Анализируется проблема привлечения женщин в странах Восточной и Южной Азии к политической деятельности путем рассмотрения ключевых государственных механизмов предоставления им политических полномочий. Речь идет о наделинии женщин властью и правами, являющемся ведущей международной стратегией гендерного уравнения в сфере политики. Акцентировано внимание на внедрении и реализации гендерного квотирования, которое признано наиболее действенным механизмом привлечения женщин в политику, а также усиления их влияния на принятие политических решений на национальном и локальном уровнях. Проанализировано статистические данные уровня представительства женщин в парламентах азиатских стран, которые учредили систему гендерного квотирования, и обобщено преимущества и недостатки гендерного квотирования как механизма привлечения женщин в политику в государствах Восточной и Южной Азии.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерные квоты, политическая деятельность, Восточная и Южная Азия.

* * *

УДК 94

Мамедли А. А.
доцент, Бакинский государственный университет (Азербайджан, Баку), atamoglan_1982@hotmail.com

ВЛИЯНИЕ ИРАНО-ТУРЕЦКИХ ОТНОШЕНИЙ НА ЮЖНОКАВКАЗСКИЙ РЕГИОН

Отмечается, что Иран и Турция оказали огромное влияние на процессы, происходящие на Южном Кавказе. Руководство Ирана всегда отрицательно относилось к тесному сотрудничеству Турции и США. Иран и Турция в течение многих веков имели тесные экономические и культурные связи с народами Кавказа. Одним из основополагающих условий Тегерана по отношению к Южному Кавказу был религиозный фактор. С начала 1991 г. стратегические, экономические, политические и другие интересы ряда государств, в том числе Ирана и Турции на Южном Кавказе начали сталкиваться. Но, особые интересы обеих государств имели также определенные особенности. С начала 90-х годов Иранское руководство старалось одновременно расширить отношения с Турцией. В отношениях со странами Южного Кавказа Иранская сторона всегда вынуждена была считаться с позицией и интересами Турции. В заключении отмечается, что улучшения отношений между Ираном и Турцией может умножить их усилия в решении проблем Южного Кавказа.

Ключевые слова: исламская революция, сотрудничество, торговые связи, экономические интересы, духовенство, религиозный фактор.

(статья друкється мовою оригіналу)

Возникновение в Иране являющемся важным пунктом на Среднем Востоке, Исламской Республики Ирана (ИРИ) в результате исламской революции (февраль 1979г.), а впоследствии распад СССР (конец 1991г.) наряду с другими регионами мира оказали огромное влияние и на процессы, происходящие на Южном Кавказе. Во внешней политике новые руководители Ирана придавали важное значение отношениям с соседними странами, особенно с Турецкой Республикой. Но борьба между двумя странами за лидерство в регионе имеет большое значение в определении внешнеполитических курсов Тегерана и Анкары [1].

После победы революции в Иране Тегеран и Анкара заявили, что заинтересованы в поддержании дружественных отношений. Посол Турецкой Республики в ИРИ